

УДК: 002.1-028.27-042.3:008

*Чередник Л. А., канд. філол. наук, доцент,
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», м. Полтава*

ЕВОЛЮЦІЯ ТА ВПЛИВ ЦИФРОВОГО ТЕКСТУ НА СУЧАСНУ КУЛЬТУРУ

Анотація. Тези присвячено проблемам еволюції тексту від рукописного до електронного і його впливу на сучасну культуру.

Ключові слова: текст, цифровий текст, комунікація, культура.

Розвиток цифрових технологій спричинив кардинальні зміни у способах створення, зберігання та поширення текстів. В умовах сьогодення традиційний друкований текст поступово втрачає своє домінування на користь електронного.

Загалом еволюція тексту в цифрову епоху охоплює перетворення від друкованого слова до його динамічних цифрових форм. Насамперед еволюція тексту відображає зміни у способах створення, зберігання і передачі інформації, які обумовлені розвитком технологій та суспільства. Схарактеризуємо ці періоди.

Передусім це стосується рукописних текстів. Відомо, що перші тексти з'являлися у вигляді глиняних табличок, папірусових сувоїв та пергаментів. Вони використовувалися для запису законів, релігійних текстів, торговельних угод.

У добу середньовіччя рукописні книги створювалися монастирями і були основним засобом зберігання знань. Тексти ретельно переписувалися вручну і часто прикрашалися ілюстраціями.

У період Ренесансу друковані книги стали доступнішими для ширшої аудиторії, що сприяло поширенню науки, культури та літератури.

Винахід парової друкарської машини значно прискорив виробництво друкованої продукції: з'являлися газети, журнали та інші періодичні видання, що відігравали важливу роль у формуванні громадської думки.

Розвиток радіо та телебачення додатково змінює спосіб споживання інформації, проте друковані видання залишаються важливим джерелом знань.

Виникнення у ХХ столітті персональних комп'ютерів та інтернету взагалі змінило ландшафт текстових комунікацій. Електронні пошти, форуми та інші онлайн-платформи стають новими каналами для створення і розповсюдження текстів.

Нині невпинно зростає роль соціальних медіа, де короткі тексти (твіти, пости) часто замінюють традиційні форми спілкування.

Для сьогодення характерними є процеси нових способів створення та публікації тексту. З'явилися блоги та соціальні мережі, і кожен може стати автором завдяки платформам на зразок WordPress, Twitter, Facebook, що дають змогу легко створювати та поширювати текстовий контент.

Варто зауважити, що Вікі, Google Docs та інші платформи для спільного редагування допомагають створювати та редагувати документи в реальному часі з різних куточків світу. Загалом інтернет уможлиблює миттєво ділитися текстами в усьому світі, сприяючи кроскультурному обміну та збагаченню мовних практик.

Треба зазначити, що тексти в інтернеті часто містять посилання на інші ресурси, даючи змогу читачам глибше досліджувати тему. У AR-текстах можуть розміщуватися інтерактивні елементи, що накладаються на фізичний світ, надаючи новий вимір читання. Тобто тексти стали «мультимедійними: зображення, відео та інтерактивні елементи значно покращують сприйняття та залученість клієнтів» [1, с. 27].

Інструменти на основі штучного інтелекту, як-от GPT-4, допомагають генерувати текст, пропонуючи нові підходи до написання статей, сценаріїв і навіть книг.

Мовознавці та психологи вже неодноразово зауважували, що у XXI столітті змінюється саме сприйняття тексту. Стали популярними короткі формати, зокрема дописи у соціальних мережах, меми та статті у форматі «TL; DR» (*Too Long – «надто довго»; Didn't Read – «не читав»*), що пояснюється зменшенням уваги читачів.

До того ж мобільні пристрої, як-от смартфони та планшети, зробили тексти доступними в будь-який час, що змінило патерни читання (частіше це короткі сесії замість тривалого занурення).

Варто зауважити, що цифрова комунікація сприяє швидкій еволюції мовних норм і стандартів. Так, уже декілька років поспіль в усьому світі спостерігається тенденція до поширення використання англійської мови як мови-посередника. На думку науковців, процес домінування англійської мови буде посилюватися. До того ж варто підкреслити, що англійська стає «Lingua Franca XXI століття» [2, с. 51], тобто мовою, «що є засобом спілкування представників різних лінгво-систем, і що функціонує в окремих (обмежених) галузях людської діяльності» [2, с. 52].

Дійсно, в умовах глобалізації англійська мова стала інтернаціональним засобом комунікації міжнародних організацій, урядів, бізнесу та наукових установ. Ще однією причиною популярності англійської мови став інтернет. За даними міжнародного вебсайта Internet World Stats, саме англійською ство-

рюється більшість контенту у Світовій павутині. Статистика, опублікована Центром англійської мови, показує, що 52 % вебсайтів, які найчастіше переглядаються у світі, відображаються англійською [3]. Також популярність англійської мови спричинена й тим, що саме ця мова використовується в бізнесі, науці, освіті. Більшість наукових статей, досліджень та академічних видань публікуються англійською, тому для науковців з усього світу знання цієї мови є важливим етапом для розвитку кар'єри. Багато університетів у світі також надають курси англійської мови для іноземних студентів. Діловий світ доволі серйозно сприймає глобалізацію, тому існування спільної мови лише полегшує бізнес.

Безсумнівно, що еволюція тексту тісно пов'язана і з розвитком сучасної культури, формуючи її нові аспекти та видозмінюючи традиційні. До таких новацій треба віднести, наприклад, короткі, інформативні форми тексту (пости, твіти, коментарі), які з'явилися завдяки платформам Twitter, Facebook, Instagram і прискорюють обмін думками та інформацією. Новою формою культурного вираження, що швидко поширюється через інтернет і має великий вплив на гумор, політику та поп-культуру, стали меми. Виникли нові текстові практики, до прикладу, абрєвіатури інтернет-сленгу (*LOL* – «дуже реготати», *BRB* (*Be right back*) – «скоро повернусь»), що відображають швидкість і неформальність цифрової комунікації. Використання символів та анімацій стало важливим елементом текстової комунікації, надаючи додатковий емоційний контекст.

Онлайн-новини, блоги та новинні агрегатори дають змогу швидкого доступу до інформації, змінюючи традиційні практики читання газет та журналів. Соціальні медіа та пошукові системи використовують алгоритми для персоналізації текстового контенту, надаючи користувачам інформацію, що відповідає їх інтересам.

Платформи на зразок Coursera, Khan Academy допомагають отримувати знання з усього світу, змінюючи традиційні форми освіти. Зараз уже нікого не дивують електронні підручники та інтерактивні матеріали, в яких застосовується текст, що містить мультимедійні елементи для кращого засвоєння матеріалу [1]. Поява Kindle, Nook та інших пристроїв зробила книги доступними в цифровому форматі, змінивши спосіб споживання літератури. Інтернет-платформи (Wattpad, AO3) стали популярними для публікації та читання аматорських творів, що змінило взаємодію між авторами та читачами.

Новою формою художньої творчості стали інтерактивні романи – це тексти, що пропонують користувачеві вибір розвитку сюжету. Інтерактивна література стала новою формою художньої творчості. В інтернеті доволі часто використовуються тексти в поєднанні з відео-, аудіо-, інтерактивними елементами в сучасному мистецтві, наприклад, у цифрових інсталяціях.

Через пандемію COVID-19 почало широко застосовуватися дистанційне навчання. З'являються нові платформи для співпраці: Google Docs, Slack, Microsoft Teams, які використовуються для навчання, даючи змогу студентам та викладачам взаємодіяти в реальному часі, спільно редагувати документи.

В існування тексту втручаються технологічні інновації. Наприклад, алгоритм на кшталт GPT-4 створюють тексти на основі заданих параметрів, що впливає на журналістику, маркетинг, освіту. Інструменти аналізу тексту використовуються для вивчення тенденцій, настроїв, що змінює підходи до дослідження та управління інформацією. Актуальним є використання текстів у VR/AR-проектах для створення інтерактивних середовищ, що надають новий досвід читання та взаємодії з контентом.

З огляду на це зростає попит на спеціалістів у сфері цифрового контенту, копірайтингу, SEO, що розширює економічні можливості. А можливість створення текстового контенту з будь-якого місця сприяє зростанню фрілансу та дистанційної роботи. Сервіси Substack, Patreon дають змогу авторам монетизувати свій текстовий контент через підписки та підтримку читачів.

Висновки. Отже, еволюція тексту, від традиційних друкованих форм до динамічних цифрових глибоко вплинула на сучасну культуру. Це спричинило зміни у способах комунікації, споживанні інформації, освіти, творчості, а також певні модифікації в соціальних та економічних практиках. Однак, попри все, текст продовжує відігравати центральну роль у розвитку культури, інтегруючись у нові технологічні середовища та формуючи майбутнє суспільства.

Список використаних джерел

1. Булига К. Б., Булига О. А. Гіпертекст в контексті третьої хвилі інтернету. Філософія тексту в сучасній культурі: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практич. конф (м. Київ, 29 березня 2019 р.). Київ: КНУКіМ, 2019. С. 26–32.
2. Від глиняної таблички до електронної книжки. URL: <https://chytomo.com/evoliutsiia-formativ-vid-hlynianoj-tablychky-do-elektronnoj-knyzhky/> (дата звернення: 18.05.2024).
3. Лукаш Г. П. Слово в кіберпросторі інформаційної культури. *Інформація та соціум*. 2021. С. 62–64.
4. Щербицька В. В. Англійська як lingua franca: генезис, розвиток і перспективи. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка: філологічні науки*. 2018. № 2(316). С. 51–57.
5. Чому англійська мова стала універсальною? URL: <https://www.gramaro.io/ua/blog/why-english-language-became-universal> (дата звернення: 13.05.2024).

